

Associació Internacional de

Ciutats Educadores

07

Butlletí
informatiu
Especial exposició
2009/2010

CIUTATS
EDUCADORES PER A
UN MÓN MILLOR

PRIMERA FASE DE L'EXPOSICIÓ ITINERANT: "ACCIONS LOCALS, VALORS GLOBALS"

A *L'home sense qualitats*, Robert Musil escriu: "A les ciutats se les coneix, com a les persones, pel seu caminar". Aquest podria ser el lema de l'exposició *Ciutats Educadores: Accions Locals, Valors Globals* que té per objectiu difondre alguns projectes significatius de les ciutats agrupades a l'Associació Internacional de Ciutats Educadores. És a dir, reconèixer i celebrar la seva trajectòria educativa.

En el marc del 10è Congrés de l'AICE, que va tenir lloc a Sao Paulo l'abril del 2008, el Comitè Executiu va decidir sumar aquesta nova iniciativa al Seminari en curs *Ciutat Educadora i Governança Local*, adreçat a polítics i tècnics i a la societat civil de les ciutats associades i a la recent publicació del llibre *Educació i vida urbana: 20 anys de Ciutats Educadores*, amb la finalitat de concebre noves formes de cooperació entre les ciutats que afavoreixin, en cadascuna d'elles, les condicions indispensables per assegurar una pau duradora.

L'exposició pretén visualitzar algunes de les millores col·lectives que es poden aconseguir quan la comunicació i la col·laboració entre governs locals i diversos col·lectius ciutadans són obertes i fluïdes. En concret, aquesta exposició pretén mostrar les implicacions i l'impacte educatiu de les polítiques locals, i enfortir la cooperació entre governs locals a través de l'intercanvi d'experiències. Amb aquesta finalitat, es convida, en aquesta primera fase, a set ciutats de l'Associació a il·lustrar amb exemples la seva interpretació d'algun dels principis de la Carta de Ciutats Educadores.

L'exposició es presentarà en aquestes ciutats i posteriorment iniciarà una itinerància més àmplia, que anirà acompanyant nous temes representatius de l'acció de govern d'altres ciutats. L'objectiu final és oferir un ventall ric i divers d'experiències que se sumin a altres mitjans de difusió de bones pràctiques existents com és el Banc Internacional de Documents de l'Associació. Experiències que siguin, alhora, font d'estímul d'altres iniciatives interessants en altres ciutats de la xarxa. Intercanvi i col·laboració són dues paraules claus d'aquesta exposició.

Que la realitat flueixi, no és cap secret. Saber fluir amb ella és una virtut que l'exposició *Ciutats Educadores: Accions Locals, Valors Globals* vol aconseguir a través dels projectes que presenta i de les activitats que projecta al llarg de la seva itinerància.

GRANOLLERS
(MAIG 2009)

BUDAPEST
(SETEMBRE 2009)

TAMPERE
(OCTUBRE 2009)

DAKAR
(NOVEMBRE 2009)

GUADALAJARA
(ABRIL 2010)

VALLENAR
(MARÇ 2010)

بيت لحم (BETHLEHEM)
(DESEMBRE 2009)

GRANOLLERS

MEMÒRIA HISTÒRICA I IDENTITAT: LA CIUTAT DE GRANOLLERS

Per poder comprendre una ciutat cal interpretar el conjunt dels seus símbols, llegendes, costums... Aquest patrimoni intangible, a més de reforçar el sentiment de pertinença a una ciutat, té una gran capacitat d'emocionar i evocar. A més, les expressions col·lectives d'una comunitat són una eina de construcció de ciutadania basada en els valors democràtics.

Un exemple d'això, són les següents iniciatives de l'Ajuntament i de la societat civil de Granollers, una ciutat de la zona metropolitana de Barcelona amb una rica tradició industrial.

31 DE MAIG DEL 1938: EL BOMBARDEIG DE GRANOLLERS

Setanta anys després del bombardeig de la ciutat durant la guerra civil espanyola, el professorat i l'alumnat de batxillerat es van reunir amb els supervivents amb l'objectiu de recordar els fets i de comprometre's decididament a favor de la pau. Des d'aleshores, cada any es repeteix aquesta trobada.

LA FESTA MAJOR DE "BLANCS I BLAUS"

Granollers va inventar la seva festa major en recuperar una antiga competició entre dos rajolers per comprovar quin d'ells era el més ràpid, recreant en l'imaginari col·lectiu una rivalitat entre dos grups heterogenis de ciutadans —els "blancs" i els "blaus"— que competeixen de manera amistosa per tal d'aconseguir el dret de fer el pregó d'inauguració de les festes del proper any. Alhora, les diferents activitats recollides al programa de la festa major reforcen la pertinença a la ciutat i afavoreixen la trobada entre tradició i innovació.

L'OLLA DE GRANOLLERS

El 1982, l'Associació de Veïns del centre de la ciutat va proposar recuperar i actualitzar una tradició coneguda com L'Olla dels Pobres. Des d'aleshores, el dissabte abans de Nadal, aquesta associació invita els ciutadans a assaborir l'escudella en la cèntrica plaça de les Olles. A més, hi ha membres de l'Associació que visiten les escoles per apropar aquesta tradició als més joves.

Posteriorment, una iniciativa ciutadana va impulsar la creació d'un monument a l'escudella. Des de llavors, una marmita instal·lada al subsòl de la plaça emergeix en els principals actes gastronòmics populars de la ciutat. La llegenda "Granollers, gran olla és" dona fe de la seva tradició hospitalària.

BUDAPEST

EL ROL EDUCATIU DE LA CULTURA: LA CIUTAT DE BUDAPEST

Budapest és la capital d'Hongria, un país de l'Europa central devastat per les guerres mundials i sotmès posteriorment a molts canvis en el seu sistema polític. Després de la restauració de la democràcia, una gran part d'aquests conflictes mantenen viva la seva empremta i no han estat mai analitzats en veu alta.

Aquesta situació va despertar la idea del teatre com un poderós instrument d'expressió, d'aprenentatge i de cohesió social; un recurs a través del qual els joves poden expressar les seves inquietuds i desitjos, i un mecanisme idoni per tal d'afavorir el diàleg intergeneracional.

TEATRE KOLIBRI

El *Teatre Kolibri per a la Infància i la Joventut* va néixer com un espai per assajar i desenvolupar propostes teatrals adreçades simultàniament a nens i joves i als seus acompanyants adults.

Les representacions pròpiament dites són tan importants com les converses que les segueixen. L'objectiu és oferir recursos a la població a fi que adults i joves, amb experiències vitals diferents, disposin d'espais comuns per compartir experiències artístiques que aborden problemes col·lectius. Es tracta de transformar la reacció individual dels espectadors en una experiència comunitària. Per aquesta raó, el fet de perseguir l'autenticitat de la seva programació teatral té una importància vital.

La seva àrea d'influència supera les mateixes parets del teatre i abasta la totalitat dels espais públics, fins i tot aquells que es dediquen directament a l'educació formal.

La programació del Teatre Kolibri inclou 28 espectacles que contenen des de propostes musicals interactives fins a funcions de marionetes i lectures d'històries breus. Cadascun d'aquests espectacles disposa de material didàctic addicional.

Els departaments d'Educació i Cultura reconeixen el paper fonamental que té el teatre en la integració dels joves. Tot això ha fet possible l'expansió de la formació teatral en tots els àmbits. A part del Teatre Kolibri, l'Ajuntament dona suport a tretze institucions teatrals més.

La presència del teatre en espais públics, festivals, celebracions... s'estén més enllà dels límits de la mateixa ciutat. El fet de poder programar teatre, tant en grans espais oberts com en aules escolars petites, ens mostra la vocació educadora de la ciutat de Budapest.

TAMPERE

TICS I COHESIÓ SOCIAL: LA CIUTAT DE TAMPERE

A mitjans del segle XIX Tampere es convertí en un important centre industrial del nord d'Europa, conegut com la Manchester de Finlàndia. Avui, la ciutat continua sent un dels motors de l'economia finlandesa gràcies a la vitalitat de la investigació en tecnologies de la informació del seu teixit econòmic.

En aquest marc, l'Ajuntament de Tampere s'ha conscienciat de la importància que té garantir l'accés a la Societat de la Informació a tota la seva població. Per aquest motiu i mitjançant les noves tecnologies, l'administració local ha dissenyat programes que es destinen a la cohesió social i que van més enllà del sistema educatiu formal.

D'acord amb aquest plantejament, la Biblioteca Municipal de Tampere organitza programes gratuïts de formació en noves tecnologies que s'adrecen a tota la ciutadania i, molt especialment, a les persones grans, als immigrants i a les persones sense feina.

Així, la biblioteca ofereix un servei estable de formació bàsica sobre la utilització d'Internet —*Netsquares*.

D'altra banda, gràcies a la creació de l'*Internetbus*, els mateixos serveis s'ofereixen de forma itinerant, la qual cosa permet impartir aquesta formació en els llocs on no hi ha cursos permanents de noves tecnologies.

Amb la generalització d'aquests programes s'afavoreix l'aprenentatge individual de les noves tecnologies, i, de retruc, s'enforteixen els llaços relacionals entre les persones. El paper dels professors és fonamental per suscitar l'interès envers les noves tendències de la societat de la informació.

La rebuda favorable que ha tingut aquesta iniciativa ha portat a organitzar activitats per a les persones que han assolit les habilitats bàsiques. Tant és així, que hi ha grups de ciutadans amb una sèrie d'interessos comuns que desenvolupen els seus propis projectes en col·laboració amb les institucions culturals de la ciutat. En són dos exemples el projecte "Astronomia per a tots", realitzat conjuntament amb la societat local d'astronomia, i el "Taller de Narració Digital".

Les noves tecnologies que poden ser un factor de fractura social són, en mans de l'administració local, un dels elements que més reforcen la cohesió social entre la ciutadania.

DAKAR

GOVERNANÇA LOCAL I SOCIETAT CIVIL: LA CIUTAT DE DAKAR

D'acord amb la política de descentralització duta a terme pel govern de Senegal, els responsables polítics de la capital, Dakar, es van plantejar la implicació i la participació de la població en la gestió de la ciutat.

Per tal d'establir les bases d'aquesta nova relació, al final de l'any 2002, els tècnics de l'Ajuntament de Dakar es van reunir amb representants del món associatiu de la ciutat en unes jornades de treball fruit de les quals va sorgir *El Pacte per al Civisme i la Ciutadania*.

El principal punt d'aquest acord indicava la necessitat de construir des de la transparència un projecte de ciutat compartit i acceptat per tota la ciutadania amb l'objectiu final d'aconseguir un desenvolupament urbà harmònic, estable i sostenible.

En aquest nou marc de relació, s'accentuava el rol dels grans puntals del moviment associatiu dakarià:

el Col·lectiu de Comitès de Desenvolupament Local (CCDL) i l'Entesa de Moviments i Associacions de Desenvolupament (EMAD). Ambdues organitzacions són marcs de reflexió, concertació i acció a l'interior de les quals s'integren actors institucionals i organitzacions comunitàries dels barris.

La mobilització i la participació significativa dels actors locals al voltant de projectes comuns han donat vida a nombroses iniciatives i projectes ciutadans. Un exemple d'aquests són les campanyes sanitàries de prevenció contra malalties com ara el paludisme o el virus de la sida. En aquest sentit, el CCDL i l'EMAD, en coordinació amb diversos departaments de l'Ajuntament i organitzacions de barri, han posat en marxa un gran nombre de fòrums, concerts, conferències o caravanes a fi d'apropar la població civil als diversos mètodes de prevenció de les esmentades malalties.

Així mateix, també porten a terme accions de me-

diació comunitària per tal de resoldre els conflictes intracomunitaris i reforçar la participació popular en la gestió dels assumptes locals.

El Pacte per al Civisme i la Ciutadania constitueix un element fonamental de legitimitat de l'acció municipal i afavoreix la comprensió progressiva dels rols i les funcions dels actors socials.

BETLEM

RESOLUCIÓ DE CONFLICTES: LA CIUTAT DE BETLEM

Betlem se situa en un territori que des de fa anys està sotmès a un conflicte bèl·lic profund. La diversitat social que hi ha a la ciutat és molt gran i alhora hi concorren diferències polítiques i religioses molt profundes.

No obstant això, els betlemites fan servir les seves diferències per aprofundir en el coneixement i el respecte mutu, amb la voluntat de fer possible la construcció de la pau, l'harmonia i la solidaritat.

L'Ajuntament de Betlem assumeix un rol essencial com a mediador en la resolució dels problemes que sorgeixen a la comunitat. Per aquest motiu, l'Ajuntament s'ha dotat d'un comitè, format per membres del Consell Municipal, la missió del qual consisteix en ser el mediador dels problemes que sorgeixen entre els ciutadans. La municipalitat s'implica en la resolució de conflictes com a mesura de suport i garantia de la seguretat i de l'estabilitat de la comunitat.

Més enllà de l'acció municipal, l'estructura social de Betlem també disposa de conciliadors que inter-

venen en situacions conflictives o en faltes contra l'honor de les persones. Per dictar les seves decisions es basen en les tradicions i costums transmesos de generació en generació. Es tracta d'un conjunt de normes consuetudinàries que funcionen com a veritables lleis socials reguladores de les relacions entre famílies i clans.

Aquests mediadors són elegits pels més grans de la comunitat perquè la seva saviesa és reconeguda per tots. Els conciliadors no substitueixen les autoritats legals, ben al contrari, es considera que amb la seva intervenció es reforça l'estabilitat social. Col·laboren amb les agències governamentals en el manteniment de la convivència entre els diferents col·lectius socials de Betlem.

Una segona forma de fer justícia deriva de la religió islàmica que el nomadisme i la immigració de gran part de la seva població han estès a tota Palestina al llarg de la història.

El codi tradicional de justícia vigent a Betlem és un exemple clar de la manera com es resolen els con-

flictes quotidians a la ciutat. Els objectius incompatibles o les percepcions divergents, que sorgeixen entre individus o els diferents grups socials, requereixen la presència d'una tercera persona que tingui la capacitat d'afavorir una convivència pacífica.

La mediació, l'aplicació de la saviesa tradicional i la iniciativa de la municipalitat de Betlem són la primera garantia del respecte i la pau social.

VALLÉNAR

URBANISME, ESPAI PÚBLIC I PARTICIPACIÓ CIUTADANA: LA CIUTAT DE VALLÉNAR

El riu Huasco, element aglutinador que dona vida a la vall del mateix nom, ha fet possible que s'establissin diferents tipus d'assentaments al llarg del seu recorregut, dels quals la ciutat xilena de ValLENAR, formada per diverses terrasses situades a diferents nivells al voltant del riu, és el principal punt de convergència de la vall. La forma urbana de ValLENAR es va desenvolupar sense tenir en compte el riu, com a espai que participa de la dinàmica de la ciutat, i obviat la mancança important d'àrees verdes. Aquesta situació va portar a la municipalitat a iniciar un projecte de recuperació del riu a mitjans de la dècada dels 90.

EL PASSEIG RIBERENC

L'objectiu d'aquest passeig era conquerir l'espai del riu com una part fonamental d'un nou desenvolupament urbà, l'impacte social del qual era propiciar la utilització dels marges com a lloc de trobada i de lleure, i, a la vegada, corregir la imatge d'abandonament que tenia.

Integrar el riu a la ciutat implicava proporcionar als ciutadans un espai públic de trobada, promoure activitats culturals, esportives i recreatives a l'aire lliure i consolidar la zona com a àrea d'interès turístic.

El disseny d'aquest passeig pretenia:

- Canalitzar el riu i reforçar-ne les ribes per tal de controlar-ne les crescudes.
- Ordenar la riba mitjançant la construcció de murs amb materials naturals.
- Aprofitar l'aigua del riu per regar el parc.
- Habilitar els marges del riu com a terrenys de joc per practicar diferents esports.

→ Fer un balneari natural per als habitants del municipi.

És així com es va crear un espai multifuncional de més de 2.000 metres lineals d'àrees verdes amb equipaments esportius i recreatius que ofereixen a tota la comunitat la possibilitat de practicar una gamma àmplia d'activitats lúdiques a l'aire lliure.

Aquest ambiciós projecte va comptar, des de l'inici, amb la participació de la comunitat la qual es va implicar en les consultes realitzades sobre els primers esbossos del pla. En aquest procés, la població ha pres consciència de l'importància de l'entorn i del respecte pel medi ambient.

El riu Huasco, eix vertebrador d'un ecosistema propi i integrat a la vida urbana per al benestar de la ciutadania, és avui dia l'espai públic que estructura la ciutat de ValLENAR.

L'espai públic és el lloc on es pot establir una comunicació horitzontal i àmplia entre els ciutadans; un lloc generador de democràcia, cultura i educació. Viure la ciutat és una oportunitat de continuar-ne la construcció, de rehabilitar-la per tal de recuperar els valors propis de cadascuna de les comunitats que la componen.

LA VIA RECREATIVA

La Via RecreActiva és un programa de l'Ajuntament de Guadalajara, capital de l'estat mexicà de Jalisco, que té com a objectiu recuperar l'espai públic, millorar la convivència i la cohesió social dels seus ciutadans, reforçar el sentiment de pertinença a la ciutat i afavorir sistemes alternatius de mobilitat.

La via s'estén al llarg de 25 quilòmetres de les avingudes més importants i travessa d'orient a ponent una gran quantitat de colònies d'estrats socioeconòmics diversos. Així mateix, la via connecta amb tres municipis més de la conurbació metropolitana: Tlaquepaque, Tonalá i Zapopan.

Consisteix en alliberar del trànsit quotidià alguns dels principals carrers de Guadalajara i transformar-los en un passeig recreatiu dominical on els vianants puguin passejar amb bicicleta, amb patins o a peu i gaudir, en les places públiques properes, d'una gran varietat d'activitats de formació i entreteniment. Una mitjana de més de 120.000 usuaris fa servir la ruta cada diumenge.

Diverses dependències municipals organitzen de forma coordinada activitats com ara biblioteques i ludoteques mòbils, exposicions científiques interactives, tallers adreçats a les famílies, concerts...

L'ús del passeig també ha originat la realització de programes de millora urbanística com ara el Parc San Jacinto, un espai recuperat amb més de 24.000 m² d'extensió, o el projecte "Ciutat Verda" que planteja la reforestació de les voreres de la Ruta 1 de la ciutat.

Alhora, la utilització de l'espai públic com a instrument d'inclusió social s'ha estès a altres projectes com ara "Guadalajara en Bici" o "L'esport als carrers"; l'objectiu d'aquest últim és organitzar esdeveniments esportius a les colònies de la ciutat en les quals no hi ha infraestructura esportiva.

La singularitat de l'exposició que ara es presenta radica en el procés mateix de cooperació entre les ciutats que la sustenten. És a dir, són les ciutats que ja formen part de la mostra i aquelles que posteriorment desitgin sumar-se a la itinerància les que, al presentar les seves pròpies experiències, mostraran fins a quin punt l'acció de govern pot afavorir la vida democràtica i amb ella la defensa de les condicions de pau entre els seus habitants.

Posar l'espai públic al servei de la construcció de ciutadania, significa crear condicions de respecte, convivència, solidaritat i defensa de l'interès general. Aquest marc, reflectit a la Carta de Ciutats Educadores, és idoni per a un gran nombre d'experiències i pràctiques educatives, culturals i socials generadores de processos de diàleg en els que hi podem trobar elements fonamentals per a la construcció d'entorns de pau.

Amb aquesta nova iniciativa, l'AICE es proposa també donar visibilitat a la importància de col·lectius socials de tot tipus en el bon govern de les ciutats, tal com queda constatat en les experiències d'aquesta fase inicial. Les decisions polítiques necessiten aquests processos de confluència per poder ser realitzades.

L'Associació Internacional de Ciutats Educadores organitza l'exposició *Ciutats Educadores: Accions Locals, Valors Globals* en col·laboració amb l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament. La Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la Universitat de Girona desenvolupa una línia específica de reflexió aplicada al disseny de propostes didàctiques d'acord amb els fonaments dels drets humans. En aquesta direcció, participa en aquest projecte ressaltant la vessant educativa de les experiències i pràctiques culturals de les ciutats que hi participen, amb l'elaboració d'una guia didàctica que podrà ser adaptada i aplicada en funció de les particularitats locals. Aquesta guia conté propostes educatives per treballar de forma rigorosa i atractiva els valors globals il·lustrats a l'exposició amb escolars, joves, famílies i grups de ciutadans.

L'AICE i la càtedra UNESCO recopilaran, analitzaran i avaluaran els resultats d'aquesta fase amb l'objectiu de plantejar noves itineràncies futures.

